

Nu zijn vrouwen nóg niet vrij

Birgit Kelle

Nu zijn vrouwen nóg niet vrij

Een vrouwelijk protest tegen dictatoriaal feminisme

Vertaald door Carola van der Kruk-de Boer

Brevier

De taal van dit boek is niet gendersensitief. Ik vertrouw hierbij op je gezonde verstand.

Oorspronkelijke uitgave:

Dann mach doch die Bluse zu © 2013 Adeo Verlag in der Gerth Medien GmbH, Asslar, een divisie van Verlagsgruppe Random House GmbH, München, Duitsland.

Nederlandse uitgave:

© 2014 Brevier uitgeverij – Kampen

www.brevieruitgeverij.nl

Voor de Nederlandse uitgave zijn sommige dingen in overleg met de auteur aangepast aan de Nederlandse situatie.

Vertaling: Carola van der Kruk-de Boer

Omslagontwerp: Brainstorm

Opmaak binnenwerk: Stampwerk

ISBN 9789491583391

NUR 740/745

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	7
1. Doe dan ook je bloesje dicht!	13
2. 'U spreekt naar mijn hart!'	35
3. De dictatuur van het feminisme	43
4. Ik ben geen broedmachine	57
5. Genderwaanzin	74
6. De opgelegde zegen van de quota	94
7. Over ouders en andere opvoedingsdilettanten	114
8. De barricaden op!	139
9. Het land heeft echte mannen nodig	162
Epiloog	177
Nawoord door Fleur Jurgens	187
Over de auteur	200
Eindnoten	201

WOORD VOORAF

Aan het begin van het jaar 2012 barstte in Duitsland een nog niet eerder gehoord seksismedebat los. Seksisme in Duitsland! Wie had dat ooit gedacht? Het is, naar het schijnt, een niet erkend, onder de pet gehouden, maar wel alomvattend probleem waaronder een hele generatie vrouwen lijdt.

Plotseling waren er onder de vrouwen overal slachtoffers te vinden en de stellingen werden snel ingenomen: aan de ene kant de daadwerkelijk betrokken vrouwen en degenen die zich slachtoffer voelden. Zij werden geflankeerd door begripvolle mannen die collectief hun man-zijn voor hen door het slijk haalden. *Mea culpa!* We wisten toch altijd al dat mannen op de een of andere manier varkens zijn? Wat goed dat sommigen van hen het dan ook zelf inzien!

Aan de andere kant waren er de vrouwen die de ophef echt niet begrepen, zoals ikzelf. Vrouwen die zich geen slachtoffer voelden en vonden dat het onderwerp nogal werd opgeblazen. Geflankeerd door een groeiende mannenschaar die zich ten onrechte gestigmatiseerd voelde, alleen vanwege het man-zijn. En langzamerhand werd de loopgraaf van de geslachtsstrijd nog een paar meter dieper gegraven. Maar mannen en vrouwen staan daarbij niet per se automatisch tegenover elkaar.

Nee, er is ook naar honderd jaar feminisme nog veel niet in orde tussen man en vrouw. En het heeft er zelfs de schijn van dat alles alleen maar erger wordt. Het lijkt alsof er een kloof is tussen de verwachtingen die we van het andere geslacht hebben en de realiteit. Tijdens het seksismedebat was de loopgraaf erg diep, hoewel het debat slechts de oppervlakte van het eigenlijke probleem raakte. Of was het slechts een van de zeldzame eerlijke momenten?

We komen niet nader tot elkaar als het gaat om dit geslachtsvraagstuk, we vallen tussen wal en schip. Mannen zijn anders, vrouwen ook. Zelfs meerdere decennia gendermainstreaming kunnen deze waarheid als een koe niet veranderen en hebben, integendeel, het probleem juist erger

gemaakt. Een concept, of moet ik zeggen: een ideologie, die ervoor wil zorgen dat iedereen gelijk is, die het onderscheid tussen mannen en vrouwen wil opheffen, heeft alleen maar gezorgd voor verwarring en niet voor successen. We wandelen niet harmonieus in de zonsondergang, maar praten steeds meer langs elkaar heen. Mannen en vrouwen zijn nog steeds verschillend en ze zullen het ook altijd blijven. In tegenstelling tot vroeger moeten we nu echter, politiek correct, doen alsof het anders is. Alsof er geen verschillen zijn. Dat maakt de dingen alleen maar gecompliceerd. Dat zorgt voor nieuwe problemen. Oude rolpatronen worden dan wel verworpen, maar er worden geen nieuwe gevonden. We zijn begonnen om de oude rolpatronen te doorbreken, en moeten vaststellen dat we hierbij eigenlijk niet met clichés te doen hebben, maar met de realiteit. En niet zelden zijn we ook nog eens gewoon gelukkig met die rolpatronen.

Wat moeten we dan doen? Hoe moet de moderne vrouw van vandaag zijn en hoe haar mannelijke tegenhanger? Bij beide definities hebben vrouwen trouwens de doorslaggevende stem. Want waar zouden we zijn als de man nog zelf zou mogen beslissen wat hij moet zijn, terwijl hij toch heeft bewezen dat hij op die manier al duizenden jaren lang vrouwen heeft onderdrukt? De vreugde van het vrouw-zijn is daardoor totaal verloren gegaan. En dat geldt eigenlijk ook voor de man.

En daarom hoor je de roep om vooruitgang, vooral aan het vrouwenfront. Er is bewust gekozen voor oorlogsretoriek, want er mag beslist niet gespot worden met deze serieuze zaak. Als het om de emancipatie van de vrouw gaat, is het voorbij met de vrolijkheid. Daarbij is de 'Het is nog steeds niet genoeg'-fractie onder de dames toonaangevend. Ook als er gesproken of geschreven wordt over 'de gelijkstelling van de vrouw', praten we nog maar al te graag over wat er mist. Succesverhalen zouden ook niet goed passen bij de zo dierbaar geworden slachtofferstatus van de vrouw. Daarvoor in de plaats zijn er nog steeds niet genoeg vrouwen die werken. Nog steeds te weinig vrouwen met een fulltime baan. Nog steeds te weinig vrouwen in klassieke mannenberoepen. Nog steeds

te weinig vrouwen in leidinggevende posities. Nog steeds te weinig mogelijkheden om werk en gezin te combineren. Nog steeds te weinig deelname van vrouwen aan de maatschappij door nog steeds te weinig plaatsen op het kinderdagverblijf.

Deeltijdwerk, *gender-pay-gap*, vrouwenquotum. Huismus, ontaarde moeder versus moederkloek, seksisme, zo ver het oog kan zien. Nee, het kan er bij mij werkelijk niet in dat toen onze vroegere bondskanselier Gerhard Schröder een keer met betrekking tot het terrein van de vrouw sprak over 'het ministerie voor vrouwen en aanverwante artikelen', hij daarmee een heftige 'hartenkreet' (in het Duits: 'Aufschrei') uitlokte, hoewel dit woord toen nog helemaal niet werd gebruikt als vakjargon voor specifiek vrouwelijke woede. Vrouwenthema's hebben echt een slecht imago: tijdrovend, taai, en weinig plezierig. De vrouwelijke strijders aan het feministenfront slijpen hun zwaarden en straffen iedereen af die niet samen met hen strijdt voor de bevrijding van de vrouw, of in elk geval voor dat wat ze daarvoor laten doorgaan. Bij twijfel zijn zelfs hun geslachtsgenoten de klos, namelijk als ze hardleers zijn en niet willen luisteren.

Waarom dit boek? Ik ben het beu om me steeds te moeten verontschuldigen. Want een huisvrouw en moeder moet zich op zijn minst wel een beetje slecht voelen. Ze moet zich slecht voelen omdat ze geen probleem heeft met mannen in het algemeen en heel specifiek met haar echtgenoot die het brood op de plank brengt. Ze moet zich slecht voelen omdat ze 'alleen maar' huisvrouw en moeder is, in plaats van dat ze zich begeeft in de hogere sferen van een carrière, en dat terwijl ze er toch heel goed voor was opgeleid. Ze moet zich slecht voelen omdat ze erin volhardt dat ze haar kinderen zelf wil opvoeden in plaats van ze bij de plaatselijke kinderopvang af te geven. Ze moet zich slecht voelen omdat ze door haar manier van doen het grote vrouwencollectief met een ouderwetse bestaansvorm als echtgenote en moeder in de weg staat.

Ik ben graag vrouw, en ik ben graag moeder, maar ik heb mijn leven vooraf niet zo gepland. Toen ik 21 jaar oud was, had ik nooit gedacht dat ik vier kinderen zou krijgen. Ze waren in mijn gedachten over de toekomst nooit voorzien. Maar

het is anders gegaan dan ik gedacht had, en dat is prima zo. Ik ben nu 38 en heb een turbulente, maar ook ongelooflijk mooie veertien jaar achter me, waarin ik moeder ben geworden van ondertussen vier kinderen. Niemand had mijn dit geluk vooraf kunnen beschrijven of zelfs kunnen aanprijzen; je moet het namelijk zelf ervaren.

Voor de geboorte van mijn kinderen had ik me nog nooit beziggehouden met de vragen van het feminisme of zelfs met de rol van de vrouw, ik behoorde tot de gelukkige generatie jonge vrouwen die erg zelfstandig groot werden, met de gedachte dat we alles zouden kunnen wat we wilden. *Bad girls go everywhere!* Wat ik toen nog niet wist: moederschap hoort geen onderdeel te zijn van deze manier van leven. Ik heb pas van andere vrouwen geleerd dat ik met mijn levensontwerp een schipbreukeling van de maatschappij ben.

Vanuit feministisch perspectief is het werkelijk heel treurig met me gesteld: ik pas als een hen op mijn 'kuikens', ik geef hun eten dat ik zelf heb klaargemaakt, en dat ook nog terwijl ik een thuisblijfmoeder ben!

Ik ben het beu om dat steeds maar weer uit te leggen, me te verontschuldigen, te rechtvaardigen. Het is mijn goed recht om mijn leven zo te leven dat ik er gelukkig van word. Ik heb maar één leven. Streed het feminisme er vroeger niet voor dat ik juist dat zou doen? Leven zoals ik het wil? Wat is er gebeurd op de weg van gelijke rechten voor iedereen? Want, voilà, lieve voorvechtsters van de vrouwenrechten, hier ben ik, ook als jullie dat niet willen inzien en ik in jullie ogen alles verkeerd doe. En het beste van alles is: er zijn honderdduizenden vrouwen zoals ik in ons land. Vrouwen die graag vrouw zijn, dat graag laten zien en daar ook niet steeds over hoeven te discussiëren. Moeders, die graag moeder zijn en vanwege het moederschap ook graag voor langere tijd stoppen met hun betaalde werk.

Maar niemand komt voor hun belangen op. Het gangbare feminisme à la Alice Schwarzer, Bascha Mika, Elisabeth Badinter en ook de goede oude Simone de Beauvoir heeft de moeders in de steek gelaten. Een vrouw die zichzelf als moeder ziet, of, nog erger, als huisvrouw, kan het wel vergeten.

Sommigen gooien haar voor de voeten dat ze niet geëmancipeerd is, anderen dat ze lui is en weer anderen dat ze zich heeft laten beroven van haar eigen verantwoordelijkheid en zich door een man laat onderhouden. En niet in de laatste plaats klinkt zelfs het verwijt dat ze door haar ouderwetse gedrag de emancipatie van haar geslachtsgenoten verhindert. Een *'backlash'* dreigt: terug naar de middeleeuwen of tenminste naar huis en haard. Alleen maar omdat die jonge, ondankbare krenge niet mee willen delen in de verworvenheden die men voor hen heeft bevochten! Sterker nog: omdat ze die met voeten treden!

In de traditionele media worden moeders weggezet als overbelaste wezens, wier levensstijl moet worden overwonnen, zodat de weg naar het bevrijde leven als vrouw open komt te liggen. Het kind is dan logischer wijs een blok aan het been, maar is daarbij wel wanhopig nodig in de maatschappij. Een dilemma. Maar als oplossing voor dat probleem bouwen we gewoon kinderdagverblijven.

Zowel in de media als ook in de politiek domineren vrouwen die meestal kinderloos zijn of, als ze wel kinderen hebben, deze vanwege hun carrière ergens anders onderbrengen. Dit beeld van de vrouw wordt als modern en vooruitstrevend gezien. De oudere generatie feministes geeft als een kinderjuf de toon aan en zweert daarbij op een vrouwencollectief dat helemaal niet bestaat. En toch heeft de vrouwen- en gezinspolitiek in Duitsland in de laatste decennia er alles aan gedaan om de vrouw na de bevalling zo snel mogelijk weer aan het werk te krijgen. Daarbij wordt niet gevraagd wat vrouwen en moeders willen, er wordt hun gezegd wat ze moeten willen. Voorrechten voor vrouwen, een vrouwenquotum, ambtenaren voor emancipatiezaken – alles werkt eraan mee om het traditionele gezin aan de kant te zetten, het moederschap tot een minimale tijdsinspanning te reduceren en de levensloop van vrouwen gelijk te maken aan die van hun mannen. Vrouwen in de productie, kinderen in de crèche.

Is dat werkelijk waar het feminisme ons naartoe wil hebben? Ik kan geen overtuigend antwoord vinden op de vraag wat het feminisme dan voor 'de vrouw' wil betekenen als mijn

levensinvulling en die van honderdduizenden andere vrouwen al bij voorbaat wordt afgewezen. Het wordt tijd om daar nu, aan het begin van de 21e eeuw, nog eens een keer goed over van gedachten te wisselen. Nadat we een eeuw lang de mannen hebben nagestreefd en ze zelfs op bepaalde gebieden al hebben ingehaald, is de tijd rijp om over de vrouwelijkheid als zelfstandige weg na te denken. *Vrouwelijkheid*. Alleen het woord al is voor sommigen een doorn in het oog.

Als ik het tijdens lezingen, discussies en in publicaties heb over vrouwelijkheid en moederschap, heb ik steeds dezelfde ervaring: vijandige reacties van de feministische kant en van de kant van de moeders de uitspraak: 'U spreekt mij naar mijn hart.' Deze vrouwen zeggen dat alleen fluisterend, want honderd jaar feminisme heeft zijn sporen nagelaten en de zwijgs-piraal is al lang in werking gezet. Maar ze beschrijven me hun levensgeschiedenissen, en als ze eenmaal begonnen zijn, vertellen ze maar door, ze bedanken me voor de bevestiging dat ze niet de enigen zijn, hoewel het in het openbare leven wel zo lijkt. Ze hongeren naar erkenning, veel meer dan naar financiële ondersteuning.

Voor al deze vrouwen is dit boek. Een bemoediging: laat je niet van je eigen weg afbrengen, wat je doet is goed. Dat mag je doen! En houd dan ook eindelijk eens op om jezelf steeds weer te rechtvaardigen.

Birgit Kelle

2. 'U SPREEKT NAAR MIJN HART!'

Ik voelde me niet geroepen ten strijde te trekken. Zelfs niet voor een feministische strijd. Ik ben niet op een missie en ik wil je ook niet overhalen om mijn mening te delen. Toen ik begon na te denken over het vrouw-zijn was dat allereerst een persoonlijke reflectie.

Het tijdstip dat mijn herbezinning over dit onderwerp begon, kan ik nog heel precies aangeven: ik zou moeder worden. Voor de eerste keer. En plotseling besepte ik dat datgene wat mij tot dan toe over het vrouw-zijn gezegd was, wat men mij had beloofd, ineens niet meer in overeenstemming te brengen was met de reacties die ik kreeg op mijn veranderde leven als moeder. Alles veranderde door dit kind dat in mijn buik groeide.

Tot dan toe was ik nooit een outsider geweest. Geen muurbloempje dat niet gezien wordt. Ik was zeker niet bij iedereen geliefd, maar men moest in elk geval rekening met mij houden. Gezegd met een gezond portie zelfbewustzijn, had ik als scholier ook wat je noemt 'een grote mond'. Politiek en inhoudelijk was die grote mond echter alleen goed genoeg voor de rol als plaatsvervangende schoolwoordvoerder, een paar anti-Golfoorlogdemonstraties en een verontwaardigd optreden in de lerarenkamer toen men ons niet toestond om een schoolfeest te organiseren. We waren allemaal op de een of andere manier links, groen, tegen oorlog en tegen het ministerie van Onderwijs. Als je in de regio Freiburg groot wordt, heb je als jongere eigenlijk geen andere keuze. We dachten dat we heel alternatief waren – maar we waren eigenlijk gewoon deel van de mainstream daar in die regio.

Nooit is het toen in mijn gedachten opgekomen om de CDU (de Duitse christendemocraten) goed te noemen. Dat was de politieke voorkeur van mijn ouders. Conservatief! Echt helemaal niet cool voor een achttienjarige met de ambitie om de wereld te verbeteren. Ik voerde verhitte politieke discussies met mijn vader, die er woedend om kon worden dat ik weliswaar op 'de Groenen' stemde, maar dat hij

in huis degene was die het afval moest scheiden. Bij ons op school waren er maar twee alternatieven: de 'Grüne Jugend' (de jeugdafdeling van 'de Groenen') en de 'Jusos' (de jeugdorganisatie van de sociaaldemocratische partij). Mensen met een andere mening durfden daar in elk geval niet voor uit te komen.

Het thema feminisme ben ik bij dat alles niet bewust tegengekomen. Waarschijnlijk hebben we het wel een keer tijdens de les behandeld, maar ik kan het me niet meer herinneren. Het was niet belangrijk voor mijn leven. Ik hoorde bij de gelukkige generatie jonge meisjes die groot werden gebracht met het bewustzijn dat we overal toe in staat waren en alles konden bereiken wat we wilden. Er waren veel meisjes op onze school die door iedereen gerespecteerd werden. Tot aan het eindexamen waren het in onze klas steeds de meisjes die voor wiskunde en natuurkunde de beste cijfers haalden. Ik was een van die meisjes. Er was gewoon geen reden om me bezig te houden met eventuele benadeling, omdat ik me niet benadeeld voelde. Niet als meisje en niet als immigrante in Duitsland. Het speelde gewoon geen rol. Dat ik zogenaamd een dubbele slachtofferstatus heb, als vrouw en dan ook nog met mijn migratieachtergrond, dat zou ik pas later door de politiek ervaren.

Ook bij ons thuis was er geen uitzonderingspositie voor meisjes. Hoewel ik me af en toe de uitspraak van mijn moeder herinner: 'Zo hoort de slaapkamer van een meisje er niet uit te zien!' Maar ik weet ook nog steeds wat ik daarop antwoordde: 'Ach, en de slaapkamer van een jongen mag er wel zo uitzien?' En dan moesten mijn oudere broer en ik allebei onze kamer opruimen. Mijn broer moest ook leren hoe je moet strijken en poetsen, er werd geen onderscheid gemaakt bij de huishoudelijke taken die alle leden van ons gezin als vanzelfsprekend moesten verrichten.

Misschien komt dit mede doordat we uit Transsylvanië in Roemenië komen. Toen ik negen jaar oud was, kwam ik met mijn familie naar Duitsland. Daarvoor waren we deel van een Duitse minderheid in Roemenië. Mijn geboorteplaats was een klein stadje in het midden van Transsylvanië, waar toen

nog een echt communistisch regiem heerste. Mijn moeder was een werkende moeder, en dat was volledig normaal voor ons. Dat was waarschijnlijk precies zo in de voormalige DDR, waar het ook heel vanzelfsprekend was dat vrouwen werkten. Kindercrèches werden in Roemenië sterk gesubsidieerd, een kind ging vanaf zijn derde levensjaar nagenoeg gratis naar de crèche en kreeg daar dan ook zijn maaltijden. Maar de crèches hadden geen bijzonder goede naam. Daarom probeerden in elk geval de Duitsers in Roemenië om een particuliere oplossing voor de opvang van kinderen te vinden. Dat was niet altijd mogelijk, omdat het in vergelijking tot de staatscrèches een behoorlijk prijzige oplossing was. Mijn moeder moest een kwart van haar maandsalaris betalen aan de dagmoeder die ze voor me gevonden had; de staatscrèche zou haar maar vijf procent van haar salaris gekost hebben.

Kerk en religie spelen in mijn herinnering aan mijn kindertijd en jeugd geen grote rol, ook al groeide ik wel op in een omgeving waar christelijke feestdagen, zeden en gebruiken gemeengoed waren. Zeker in Roemenië was dat het laatste bolwerk van de Duitse minderheid tegen de communistische staat en natuurlijk heb ik later in Duitsland ook geloofsbelijdenis gedaan. Omdat het zo hoorde, niet omdat ik er toen werkelijk van overtuigd was of omdat het in me leefde. Daarentegen herinner ik me nog de verhitte discussies met onze predikant, die niet in staat was de vragen van puberende jongeren te beantwoorden (of het gewoon niet wilde). Dat ik in die tijd niet woedend heb besloten om nooit meer naar catechisatie te gaan, is aan de tussenkomst van mijn vader te danken. Het zou toch niet gebeuren dat ik de enige in de hele familie zou zijn die geen belijdenis zou doen. En dat ik daarbij ook nog eens veel cadeaus zou ik krijgen, trok me over de streep.

Ik vertel dit allemaal zo uitvoerig om duidelijk te maken dat mijn burgerlijke leven zoals ik dat nu leid, als getrouwde moeder van vier kinderen en dat ook nog jarenlang als huisvrouw, niet 'zonder alternatieven' was, zoals men dat vandaag de dag zo mooi zegt. Ik ben niet door het voorbeeld van mijn ouders geleid naar kinderen, keuken en kerk – hopeloos ge-

vangen in een milieu dat me in een bepaald verwachtingspatroon heeft geduwd en me geen uitweg liet. Een milieu dat tegenwoordig algemeen – maar toch ten onrechte – aan de CDU-aanhang wordt gekoppeld. Ik stam niet uit zo'n milieu. Integendeel. Mijn omgeving was eerder het tegenovergestelde. Op een bepaald moment heb ik vrijwillig besloten dat mijn leven zich in op het christelijke en burgerlijke vlak zou afspelen. Dat ik dus, hoewel ik me links noemde, toch anders was als het ging om mijn daadwerkelijke manier van leven. Niemand heeft me daartoe gedwongen en ik heb ook niet halsoverkop besloten om conservatief, liberaal of burgerlijk te zijn. Het is gewoon gebeurd, ik ben veranderd, en het is goed zo.

Als je me op mijn 22e had gevraagd wat ik in mijn leven wilde bereiken, had ik zeker nooit geantwoord: trouwen, vier kinderen, huisvrouw. Op de een of andere manier was het me al wel duidelijk dat ik wilde gaan trouwen en ook dat ik graag kinderen wilde krijgen (waarbij ik niet verder kon denken dan aan twee kinderen). Maar het was niet iets waar ik dringend mee bezig was, niet iets wat ik strategisch plande. Ik had de tijd, ik studeerde en ik wilde graag gaan werken. Ik had echt wel iets anders aan mijn hoofd dan nu al te gaan trouwen.

En toen werd ik zwanger. Op een tijdstip dat de meeste mensen 'ongeschikt' zouden noemen. Ik was 23 jaar en werkte nog maar net een jaar in mijn eerste betaalde baan als redacteur. Ik had nog veel plannen. Het was dus niet gepland, maar het was goed. Dat dacht ik tenminste, totdat de commentaren kwamen.

'Je komt toch wel snel weer terug op het werk?' Voor mijn vrouwelijke collega's was dat een retorische vraag. 'Dat is toch niet meer van deze tijd!' kreeg ik te horen toen ik voorzichtig opmerkte dat ik eerst in elk geval drie jaar 'opvoedverlof' wilde nemen, zoals dat toen heette. Ik had mijn kind nog niet eens in mijn armen of ik moest me al rechtvaardigen voor mijn keuze.

Nee, ik had toen nog niet het grote zelfbewustzijn om mijn mening offensief te verdedigen. Ik zou vandaag de dag nie-

mand meer aanraden om me dergelijke vragen te stellen. Op dat moment wist ik me geen raad met die vragen, werd ik erdoor overrompeld. Ik had er geen rekening mee gehouden dat iemand me van mijn mening zou willen afbrengen of dat ik op tegenstand zou stuiten, en dat uitgerekend van vrouwen. En daarbij het inzicht: je doet het in niemands ogen goed. Niet in de ogen van mijn ouders, die een andere levensweg voor me hadden uitgestippeld. Niet in de ogen van mijn vrouwelijke collega's, die allemaal ouder waren, maar nog geen kinderen hadden. Niet in de ogen van mijn vriendinnen, die allemaal ook nog geen kinderen hadden en niet van mij verwacht hadden dat ik de eerste zou zijn die een gezin zou stichten. Mijn gevoel, mijn standpunten, mijn wensen, mijn zorgen – alles veranderde door dit kind in mijn buik. Voor mijn omgeving moet mijn verandering van overtuiging een raadsel geweest zijn.

En voor mezelf was het dat ook. Maar bovenal heb ik iets geleerd: ik ben klaarblijkelijk toch niet zo vrij in mijn beslissingen als vrouw als ik altijd gedacht had. Moeder-zijn stond op de een of andere manier niet op de lijst van zelfverwerkelijkingmogelijkheden van de vrouw. Hoewel de meeste vrouwen, net als vroeger, moeder worden en dit de normaalste zaak van de wereld is – het geeft aanstoot, het wekt verwachtingen. 'Baas in eigen buik' – wie kent deze leus niet? De uitspraak heeft een explosieve politieke kracht. In de regel wordt hij er echter voor gebruikt om te beslissen tegen het kind in de eigen buik. Ik dacht dat dat omgekeerd ook zou gelden, dus vóór het kind, maar ik moest ontnuchterd vaststellen dat er plotseling ontelbare mensen waren die geloofden dat ze vanwege mijn groeiende buikomvang ook iets over mijn situatie te vertellen hadden.

Toen Kristine Schröder, minister van Gezin, vorig jaar haar boek *Danke, emanzipiert sind wir selber* (Bedankt, maar we zijn zelf geëmancipeerd) uitgaf, had ik weer een déjà vu. Met haar ging het duidelijk net zo als met mij, en dat werd nog eens versterkt door de gezamenlijke publieke opinie. Want dat wat vrouwen zoals wij in de privésfeer aan goede raad krijgen, kreeg zij uit alle bevolkingslagen te horen. Er

werd gediscussieerd over hoe ze het nu moest doen als jonge moeder en vrouw. Zelfs de achternaam die ze zou gaan dragen in haar nog te sluiten huwelijk, was gespreksstof. Moest ze haar eigen naam behouden? Of liever een dubbele naam? En toen – o, wat vreselijk! – koos ze er heel ongeëmancipeerd voor om de achternaam van haar echtgenoot te gaan dragen! Thuis blijven, de brui geven aan het ambt van minister of als voorbeeld voor de komende generatie vrouwen blijven doorwerken? Hoe lang zou ze een time-out nemen? Moest het kind naar de crèche of werd de voorkeur gegeven aan een kinderopas in huis? Terwijl het kind nog in haar buik was, kon ze alle meningen van het Duitse volk al in de bladen lezen. En één ding was duidelijk: ze kon alleen het verkeerde beslissen. Als ze met ouderschapsverlof zou gaan, was dat het verkeerde signaal aan het feministenfront. Als ze geen verlof zou nemen, zouden de conservatieven kwaad worden en haar bestempelen als ontaarde moeder. Ja, ik kon het boek goed begrijpen, omdat ik het probleem kende.

Ik werd dus moeder en voor de eerste keer in mijn leven moest ik me verantwoorden voor de beslissing die ik als vrouw nam. Mijn vrije wil was niet meer voldoende als argument. Ik bevond me ineens weer in de 'huismus-hoek', terwijl ik me eerder toch echt niet tot de huismussen gerekend had. Nu was ik echter een van hen, en dat ook nog vrijwillig. Ik liet me daardoor regelrecht naar de afhankelijkheid van mijn toekomstige echtgenoot leiden, het was voor mij vanzelfsprekend, ik had er eigenlijk niet echt diepzinnig over nagedacht. Het was meer een onderbuikgevoel, in het volle vertrouwen dat alles uiteindelijk goed zou komen.

Naïef, dom, lichtzinnig. Ongeveer in die richting neigen vandaag de dag de commentaren over vrouwen die hetzelfde doen als ik goed veertien jaar geleden deed. Die hun financiële zelfstandigheid en hun werk opgeven om zich toe te wijden aan de kinderen en het gezin. De meeste vrouwen hebben het allang opgegeven om zich in zulke discussies te verweren. Meestal zeggen ze helemaal niets meer op zulke momenten. De zwijgspiraal heeft ook hier zijn volle kracht laten gelden. Ik ben destijds begonnen om over dit onderwerp te schrijven

en het te publiceren. Het maakte me razend, ik kon het gewoonweg niet voor me houden.

En toen kwam voor de eerste keer een brief van een lezer met de zin: 'U spreekt naar mijn hart!' Daar stel je je niet te veel bij voor, en ik was er aanvankelijk gewoon blij over dat ik als schrijfster bij een andere vrouw de juiste snaar geraakt had. De brieven stapelden zich op, de uitspraken leken op elkaar, en de levenswegen ook. Ik weet niet hoeveel honderden brieven en e-mails ik ondertussen heb ontvangen, die allemaal onder andere deze zin bevatten: 'U spreekt naar mijn hart!' Allemaal van volledig verschillende vrouwen, die in de regel ook moeder waren. Ze voedden hun kinderen op, sommigen werkten halve dagen, anderen waren studenten die zochten naar een manier om kinderen en studie te combineren. Sommigen waren gepensioneerd, velen hadden drie of meer kinderen gekregen en leven nu van het pensioen van hun mannen. Sommigen hadden een doctorstitel en hadden een goedlopende carrière stopgezet om bij hun kinderen te kunnen zijn. Het waren vrouwen van alle leeftijden en uit alle politieke richtingen. Sommigen waren kerkelijk geëngageerd, anderen waren overtuigde atheïsten. Soms bedankten ze me eenvoudigweg voor het feit dat ik schreef over de vreugde die het moederschap me bracht. 'Ik dacht altijd dat ik de enige was die zo denkt.' Ook weer zo'n zin die ik regelmatig tegenkwam. Geen van de vrouwen had spijt van haar keuze om vanwege het gezin en de kinderen af te zien van een carrière. Maar ze verlangden allemaal naar erkenning.

En dat was het punt waarop deze zin – 'U spreekt naar mijn hart!' – me niet meer blij maakte, maar juist woedend. Omdat al deze vrouwen met het gevoel leven dat ze in deze maatschappij niet bestaan en ook niet gewild zijn. Met het gevoel dat ze iets fout doen. Ze voldoen immers niet aan het verwachtingspatroon van de huidige vrouw. Veel vrouwen schrijven dat ze 'alleen maar' huisvrouw en moeder waren. Alleen maar! Zo ver zijn we dus met z'n allen al gehersenspoeld, dat we niet meer geloven dat we een volwaardig leven hebben als we huisvrouw en moeder zijn. Zo waren ze 'alleen maar' moeder, 'alleen maar' huisvrouw, werkten ze 'slechts' halve dagen

of een beperkt aantal uren en vertelden er heel verlegen bij dat ze daar gelukkig me waren. Meer nog, dat ze blij waren dat ze op deze manier genoeg tijd voor hun kinderen hadden.

Een moeder die zich voor haar vier kinderen twintig jaar uit het arbeidsleven had teruggetrokken, vertelde me over haar eerste werkdag na die tijd. Ze hadden medelijden met haar omdat ze zo lang thuis had 'moeten' blijven, en zij dacht alleen maar: *Jullie hebben twintig jaar in dit mufte kantoor door moeten brengen – wie is hier te betreuren?* Maar dat heeft ze niet hardop uitgesproken. Ze vertelde ook niets over de vreugde die ze in de afgelopen twintig jaar beleefd had, maar ze nam haar plaats in de zwijgspiraal in, want het is tegenwoordig niet meer gepast om als huisvrouw en moeder gelukkig te zijn.

Het maakt me woedend, en ik vind het vreselijk dat honderdduizenden vrouwen in ons land, die thuis hun kinderen opvoeden – en dat ook graag doen – moeten leren leven met het vooroordeel dat ze onderdrukt worden, ongelukkig zijn of in elk geval ongeëmancipeerd. En dat zijn dan nog mooie begrippen. Ondertussen raken vrouwen achter het aanrecht ook afgestompt en onthouden hun kinderen het waardevolle onderwijs in de crèches, dat weten we toch allemaal. En daarbij weigeren ze ook nog eens hun eigen verantwoordelijkheid als vrouw op zich te nemen, omdat ze zich comfortabel door hun mannen laten onderhouden.

Nee, we hoeven helemaal niet bevrijd te worden uit deze situatie! Wij leven in de 21e eeuw. Wij worden niet onderdrukt en we houden van onze kinderen, onze echtgenoten, ons gezin. Wat we echt niet meer kunnen horen, is de ongenueanceerde lasterpraat dat een thuisblijvende vrouw niets waard is. Een belediging die maatschappelijk aanvaard is en overigens nauwelijks onderdoet voor seksistische uitspraken.

Wat we echter nodig hebben, is een discussie over de vraag wie eigenlijk het beleid voor vrouwen vormt. Wie strijdt voor hen en voor hun rechten? Voor hun geluk of in elk geval respect en erkenning voor dat wat ze voor de samenleving doen? Het antwoord is heel eenvoudig: niemand – en in elk geval het feminisme niet.